

MARYAT GENEL SEKRETERİ ARTUN ÇAĞLAYAN:

Yat turizmi 1992 yılında 1 milyar dolar döviz kazandı

NAZMI KOZAK

MARYAT Genel Sekreteri Artun Çağlayan, Türkiye'deki yat turizminin durumunu, bu alanda yapılan çalışmalarını ve sektörün içinde olduğu bazı sorunları açıkladı.

Yat ve marina yatırım ve işletmeciliği son yıllarda Türkiye turizm sektörünün önde gelen faaliyet alanlarından birisi haline geldi. Geçtiğimiz yıl Türkiye, yat ve marina işletmeciliğinden yaklaşık bir milyar dolar gelir elde etmiştir. Bu rakamın önümüzdeki yıllarda daha da artacağına ilişkin işaretler bulunmaktadır. Bu sayımızda MARYAT Genel Sekreteri Artun Çağlayan ile Türkiye'deki yat turizmi üzerine konuştuk.

● **Dünyadaki durum göz önüne alınırsa, Türkiye'deki yat turizminin durumu nedir?**

ÇAĞLAYAN : Bugün Avrupa'da 700 bin civarında, Akdeniz çanağında ise 250 bine yakın yat bağlama kapasitesinin bulunduğunu görüyoruz. Bu sektördeki gelişme hızı da ortalama % 25 civarındadır. Amerika'ya bakarsak, Amerika'da her 25 kişiden bir tanesine bir deniz aracı düştüğü biliniyor. Artık bir yat, hayal ya da rüya olmaktan çıkmıştır; bir otomobil fiyatına alınabilmektedir.

Türkiye'ye döndüğümüz zaman; 1983 yılında turizm işletme belgeli 92 yat yatağının bulunduğu biliniyor. Bu rakam 1992-1993 turizm sezonunda 8000'e ulaşmış

bulunmaktadır. Bu kapasitenin yaklaşık olarak 4000'i Türk bayraklı yatlarla, 4000'i de yabancı bayraklı yatlarla aittir. Yat işletme belgesi henüz bu sektörde zorunlu bir hale getirilemediği için, sektörde belgesiz yat yatağı kapasitesi süratle artmaktadır. 1992 yılı sonu itibariyle belgeli ve belgesiz 35 bin yat yatağı kapasitesinin olduğu bilinmektedir.

● **Belgesiz yatakların nitelikleri ne durumdadır?**

ÇAĞLAYAN : Nitelik konusunda da geçtiğimiz on yıl içerisinde bir sınırlama ve belirleme gündeme getirilmedi. Am sektörde nitelik bakımından süratle iyiyeye doğru bir gidiş var. Mesela, 1983 yılında balıkçı teknelerinden bozma yatlar kullanılıyorken ve bunların içinde bir ya da iki tane duş ve tuvalet mevcut iken, zaman içerisinde her kamarada duş ve tuvalet gündeme geldi. Yeni yapılan yatlarda her kamarada duş ve tuvalet bulunmaktadır. Eski yatlar da her kamarasına duş ve tuvalet ilaveleri yaptırıldılar.

● **Efendim yat turizmi ile ilgili mevzuat günün koşullarına uygun mu?**

ÇAĞLAYAN : Türkiye'de deniz sektörüne yönelik yasal düzenlemelerin keni eskidir. 1925'li yıllara kadar inen düzenlemeler bulunmaktadır. Bunların başında Kabotaj Kanunu gelmektedir. Bu kanuna göre, Türk karasularında yolcu ve yük taşıma işini ancak Türk bayraklı olan gemiler yapabilmektedir. 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu ile Kabotaj Kanunu'na bir istisna getirilmiştir. Bu değişiklikle, gezi ve spor amacıyla yapılan yat turizmi faaliyetleri ile ilgilidir. Ülkemizde y

Çıncı yatların gezi ve spor amacıyla yolcu taşıması 2634 sayılı yasa ile mümkün olmuştur. Bunun ötesinde Liman Kanunu, Türk Ticaret Kanunu'nun denizcilik ile ilgili düzenlemeleri gibi bu konuyla ilgili çok değişik bir hukuki düzenleme bulunmaktadır. Bu hukuki düzenlemeler de mevcut ihtiyaca cevap vermemektedir.

● **Ülkemizde işletmeye açık marina ve barınaklar ihtiyacı karşılıyor mu?**

ÇAĞLAYAN : Şu anda ülkemizde 12 tane marina diyebileceğimiz yatırım vardır. Kaş, Fethiye, Datça, Bozburun ve Kalkan'da bulunan belediye işletmesinde olan barınak ya da yamaç yerlerini de dahil edersek, yatlara güvenli bir hizmet verebilecek 17 tane yatırımımız bulunmaktadır. Üç tarafı denizlerle çevrili olan bir ülkede bu sayı yetersizdir.

● **Buralardaki mevcut kapasite nedir?**

ÇAĞLAYAN : Toplam kapasite 5000 yat civarındadır.

● **Türkiye'ye yönelik talep ne durumdadır?**

ÇAĞLAYAN : Avrupa'daki yat turizmi talebinin % 2'si Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Marinalarımızdaki doluluk oranı % 100'ün üzerindedir. Talebi karşılayamaz bir durumdayız. 1 Ocak 1993 tarihinde AT ülkeleri arasında uygulanmaya konulan KDV ve yat vergisi, Avrupa'dan ülkemize büyük bir yat göçünü başlatmıştır. Ancak kapasitemiz yeterli olmadığı için talebi karşılayamıyoruz. Burada çok önemli bir konu var; Avrupa'dan bu kadar sayıda yat geliyor da, bunlar nerede? Hiçbir insan yatını sokakta ya da denizin ortasında bırakmak istemez. Türkiye'deki marinalarda yer bulunmadığını Avrupa'daki bütün yatçılar biliyor. Örneğin 1992 yılında 700'e yakın yat geri çevrilmiştir.

● **Şu anda yatırım halinde olan marina var mı?**

ÇAĞLAYAN : Şu anda yatırım halinde olan marina var. Ancak bunların gerçek yatırımlar olduğunu söylemem mümkün değil.

● **Yat turizminin Türkiye'ye kazandırdığı yıllık gelir nedir?**

ÇAĞLAYAN : Çok basit hesaplamalarla 1992 yılında elde edilen 4 milyar dolar turizm gelirinin yaklaşık bir milyarı yat turizminindir.

● **Sayın Çağlayan, yat turizmi alanında uygulanan herhangi bir makro plan var mı?**

ÇAĞLAYAN : Turizm Bakanlığı'nın hazırladığı bir yat turizmi master planı var. Hedeflerinden bir tanesi; İskenderun'dan Hopa'ya kadar yapılacak marina ve çekek noktalarını belirlemektir. Bu noktaların devletle olan ilişkileri çözülecek. Kara ve deniz etüdüleri yapılacak. Tabii, bu araştırma, bir pazar araştırmasına istinaden yapılacak. Pazar araştırmasının öngördüğü noktalarda kapasite hesaplamaları yapılacak. Ve böylece bu master planı daha elverişli hale gelecek. Bu çalışmayı tamamladığımızda ülkemizdeki marina yapılaşmaları maksada uygun, uluslararası rekabet şansı yüksek, hem kapasite hem de yatırım bakımından bürokrasi işlemleri asgariye indirilmiş olacaktır. Yatırımcı, Turizm Bakanlığı'na müracaat ettiği zaman beğendiği noktalarda istediği dosyayı parası karşılığında satın alacak ve çok kısa bir sürede yatırıma başlayabilecektir.

● **Yatların çevre kirliliğine yol açtığı konusundaki iddialar üzerine görüşleriniz nelerdir?**

ÇAĞLAYAN : Bu laftan bıktık! Nedeysen biz de inanmaya başlayacağız.

● **Sintine suyunun kirliliği ile ilgili olarak bazı iddialar var...**

ÇAĞLAYAN : Bu konuyu biraz daha açarak açıklamak istiyorum. Çevre Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı ve Türk Hava Kurumu'nun işbirliğinde kıyılarımızın uçakla denetimi başlatıldı. Bu denetimden amaç; yatların sintine ve pis sularını denize dökmelerini ve uluslararası sulardan geçen büyük gemilerin kıyılarımızı etkileyebilecek bir atığı

denize atmalarını önlemeye yöneliktir. Bir kere böyle bir denetime taraftarız. Ancak bu denetimin şu anda yeri ve zamanı değildir. Bir kere şunu iyi biliyoruz: Denizi kirletmenin bedeli ödeyemeyeceğimiz kadar ağırdır. Ve deniz, yatçıların doğrudan doğruya ekmek parasıdır. Bir buzdolabı fabrikası bulunduğu yöreyi kirletebilir. Bundan herkes de etkilenebilir. Ama kirlilik bu fabrikanın buzdolabı satışını hiçbir şekilde etkilemez. Ancak biz denizi kirlettiğimiz zaman bulunduğumuz dalı keseriz. Bu nedenle denizin herkesten önce temiz olmasından yararı olan yat sektörüdür. Ve tarih boyunca denizciler denize saygı duymuşlardır. Denize saygı duymazsanız, denizde yaşayamazsınız. Neden denizci beyaz giymiştir tarih boyunca? Beyaz temizliğin simgesidir.

Bir teknenin sintine suyunu denize boşalttığını uçakla tesbit ettik, fotoğrafladık, videoya aldık. Bodrum limanına girdiğinizde ilgili kamu görevlilerince Çevre Kanunu gereğince ceza verilmesi gerekiyor. Bu ceza da bugünkü parasal değerlerle 120 milyon TL'dir. Tekrarı halinde ceza bir kat fazlası ile alınıyor. Bu ceza daha da arttırılabilir. Ancak ve ancak yat kaptanına sintine suyunu boşaltacak tesisler gösterilmezse, bu tesisler mobil ya da sabit olarak kurulmazsa, bu cezayı uygulayamazsınız.

Ayrıca yatı su alan bir yat kaptanı eğer bu suyu bir süre sonra dışarı atmazsa, motor su alır. Denizin ortasında su alan bir yat kısa bir zaman dilimi içerisinde batar. Tekneyi kurtarmak için, bir kaptan olarak benim görevlerim vardır. Asli görevim; batmamaktır. Ceza otoritelerinin gözlerinin içine baka baka, benden o suyu almadıkları takdirde o suyu denize boşaltma hakkını, Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili maddeleri ile uluslararası denizcilik kuralları kaptan olarak bana vermiştir. Yasanın verdiği bir hakkı kullanan insanlara ceza veremezsiniz.

Burada üzüldüğüm nokta; denetim için devletin kaynaklarının boşa harcanmasıdır.

Biz denizi kirlettiğimiz zaman bulunduğumuz dalı keseriz. Bu nedenle denizin herkesten önce temiz olmasından yararı olan yat sektörüdür. Ve tarih boyunca denizciler denize saygı duymuşlardır.

● Öyleyse ne yapılmalıdır?

ÇAĞLAYAN : Burada yapılması gereken öncelikler sırasıyla şunlar olmalıdır. Öncelikle ülkemizde kabul tesislerinin süratle yapılmasına başlanması; yatların sintine sularını sabit ya da mobil kabul tesislerine boşaltabilmelerinin sağlanması zorunludur. İkinci önemli öncelik; kirliliğe ceza kesmek önemli değildir, önemli olan kirliliği temizleyebilmektir. Kirletmişsiniz, ceza kesilmiş, ama kirlilik yaşıyor. Kıyılarımızda yatlardan ya da büyük gemilerden gelebilecek kirlilik için bu kirlilikleri önleyici sistemin muhtarlıklardan, valiliklere kadar kurulması, burada görev alacak elemanların eğitilmesi ve ilgili ekipmanın temini gerekmektedir.

● Efendim, bir de United States gemisi konusu var. Uzun süredir kamuoyunda olan bir konu...

ÇAĞLAYAN : Bir Türk girişimci tarafından Türkiye'ye onarılmak için getirilen ve aspest yüklü olduğu iddia edilen transatlantik. Aspest insan sağlığına zararlıdır, yararlıdır, bu bilim adamlarının, araştırma enstitülerinin işidir. Aspest bütün dünyada imal edildiğine ve aspest parçalarının bütün dünyada yapıldığına göre, aspestin insan sağlığına zarar vermeyecek bir şekilde sökülmesi bütün dünyada yapılmaktadır. Bu geminin Türkiye'de sökülmesinin yasaklanması Türkiye'ye hiçbir şey kazandırmayacaktır. Aynı şirket Atatürk'ün Savarona Yatı'nı da onarmıştır. O vakitler de bu onarıma karşı çıkanlar olmuştur. Şu anda Savarona Yatı dünyanın en büyük yatı durumundadır. Bu, Türkiye için denizde çok büyük bir prestijdir. Savarona Yatı'nın iyi bir şekilde restore edilmesi ve iyi bir şekilde kullanılıyor olması, United States'i Türkiye'ye getirmiştir. United States, 1943 yılında da ünlü gemi dizaynırı William Frances Gibbs tarafından dizayn edilmiş ve Amerika adını almış, Amerika'nın bayrak gemisidir. Amerika, bu gemiyi içinde aspest olduğu için değil, ancak Türkiye'de onarabileceği, yeniden yaşama geçirilebileceği için Türkiye'ye göndermiştir. Bu gemi Türk turizmine çok şey kazandıracaktır. □

